

*Лихолетов Владислав Ярославович,
здобувач другого (магістерського) рівня
вищої освіти за спеціальністю (081) Право
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Старицька Ольга Олексіївна,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМАТИКА ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЇЗАЦІЇ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ

Українська держава перебуває на важкому етапі відстоювання та розвитку державності та права, а також прямує до інтеграції в європейську цивілізовану «сім'ю». Цей шлях є надзвичайно необхідний та важливий через те, що виникло певне оновлення саме правової культури суспільства, вивільнення її від впливу російської, витоки якої можна знайти у радянських недемократичних доктринах, концепціях і підходах, а також ідеології «руського миру» [1, с. 194].

Питання формування та розвитку правової культури тривалий час перебуває в центрі наукових досліджень як практиків, так і науковців-теоретиків у різних галузях знань. Це пов'язано, зокрема, з тим, що правова культура є першоосновою, а тому суттєво впливає на формування певних інституційних механізмів як на рівні держави, так і інтеграційного об'єднання (хоча в дослідженнях Європейського Союзу цьому приділяється менше уваги) [2, с. 678]. Як зазначає О. Минькович-Слободяник, категорія «правова культура» є однією з визначальних характеристик правової системи держави, яка відображає якість правового життя суспільства. Вона залежить від досягнутого рівня розвитку конкретної правової системи, тобто визначається ступенем сприйняття і втілення в суспільстві принципів непорушності основних прав і свобод людини, верховенства права і незалежності суду; станом і рівнем правової свідомості; розвитком юридичної науки і освіти, їхньою інтегрованістю в міжнародний, зокрема європейський, науковий і освітній простір; досконалістю системи права; ефективністю правоохоронної діяльності тощо. Саме зв'язок правової культури з правом, правотворчістю, правосуддям, застосуванням норм права, а також правовим вихованням відрізняє її від інших форм культури [3].

Водночас слід зважати на те, що в умовах глобалізації, регіональної інтеграції, а також масштабних міждержавних і міжрегіональних міграційних процесів ставлення індивідів до національних культур стає дещо мінливим та видозмінюваним. Люди, зазнаючи на собі вплив багатьох правових культур протягом свого життя, стають провідниками, через які правові культури можуть впливати одна на одну, стаючи при цьому змінюваними та доповнюваними. Зокрема, такий євроінтеграційний вплив можна прослідкувати в таких аспектах:

По-перше, це послідовна реалізація в національних правових системах вимоги щодо справедливого судового розгляду та дотримання інших прав

людини, закріплених в Європейській конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, які були передані до національного права через прецедентне право Європейського суду з прав людини. Особливо добре це прослідковується на сучасному етапі розвитку України, де питання існування верховенства права, захист прав людини та основоположних свобод, перехід від позитивістського підходу до природньо-правового стає дедалі актуальнішим та реалізовуваним.

По-друге, європеїзація правових систем країн Європи пов'язана з формуванням і розвитком права Європейського Союзу та його поступовим, але глобальним за наслідками впливом не лише на правові культури і системи права держав-членів, а й країн-кандидатів та держав-сусідів, а також впливом на судову правову культуру. Залежно від категорії країн такий вплив реалізується за допомогою «конституційного» права ЄС, регламентів, директив, прецедентного та «м'якого» права Євросоюзу. Не оминуло це питання і Україну, особливо враховуючи сучасні реалії її існування, протистояння із країною-агресором та запровадження європейських цінностей.

По-третє, це діяльність насамперед ЄС, а також Ради Європи та інших європейських організацій у рамках різних мереж, систем тренінгів, рейтингів, інформаційних порталів тощо [4, с. 111–112].

Однак, у процесі такого наближення постає інше доволі актуальне питання, яке безпосередньо пов'язано із світосприйняттям самої правової культури, а саме проблематика лінгвістичного характеру, оскільки для того, щоб реалізувати будь-яку концепцію необхідно її розуміти. Правова культура Європейського Союзу постає через переклад як гібридний наднаціональний загальноєвропейський конструкцій із взаємною залежністю від національних правових культур. Спільна культура ЄС ґрунтується на первинних текстах договорів, що обговорюються та підписуються державами-членами. Очевидно, що перекладач юридичних текстів має бути висококваліфікованим спеціалістом як у галузі лінгвістики, так і права. Крім того, для кращого розуміння юридичних термінів і понять, а також контексту, в якому їх вжито, потрібна добра обізнаність перекладача у тонкощах правових систем обох країн або навіть правових сімей, до яких вони належать, для того, щоб зрозуміти юридичні терміни та поняття, що містяться у вихідному тексті, та передати їх найбільш зрозумілою і точною мовою. При цьому перекладач повинен зважати також на те, що правові поняття мають певний ступінь нестабільності, оскільки юридичні терміни можуть набувати різних змістових значень із плином часу (відбувається модернізація юридичної термінології), адже національні правові системи постійно розвиваються [4, с. 116–117].

Як влучно зазначає В.С. Ломака, юридична термінологія варіюється від країни до країни, залишаючись специфічною для кожного суспільства, яке було засноване на різних соціо-культурних елементах, зокрема різних правових традиціях, стилях мислення, ідеологіях, концепціях, юридичних техніках тощо. Як наслідок, юридичні терміни не можна автоматично переносити з однієї правової системи в іншу. У цьому зв'язку постає питання щодо дотримання «букви» тексту мови оригіналу, а отже, вибору різних методологій та типу

перекладу юридичного тексту [4, с. 117]. Відповідно сучасна правова культура більшості європейських держав (як держав-членів ЄС, так і країн-кандидатів і навіть держав-сусідів ЄС) відчуває потужний вплив процесу європеїзації, яку можна розглядати як політичну концепцію і як теоретичний інструмент. Як політична концепція «європеїзація» є відображенням взаємозалежності між національними політичними настановами та інституційними структурами, останніми та Європейським Союзом. Як теоретичний інструмент «європеїзація» використовується для аналізу еволюції національної та союзної політики і відповідних інституцій, їх взаємодії та взаємного впливу.

Таким чином, розбудова вітчизняної парової культури перебуває в єдності з розвитком правової культури європейського суспільства, що відображається у видозміненнях правової системи, запозиченні людиноцентристських підходів у оновленні та реформуванні наявних інституцій різного рівня.

Список використаних джерел

1. Ломака В. С. Європеїзація правової культури: дослідницький нарис. *Problems of legality*. 2023. № 160. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/273873/271283>.

2. Weiler J.H.H. The political and legal culture of European integration: An exploratory essay. *International Journal of Constitutional Law*. 2011. № 9 (3-4), P. 678-694 URL: <https://doi.org/10.1093/icon/mor054>.

3. Минькович-Слободяник О. Основні етапи формування правової культури на теренах сучасної України. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 3. С. 44–49. URL: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.3.2019.07>.

4. Ломака В. С. Правова культура суспільства в умовах європейської інтеграції. 2022. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/268418/266031>.

Маковічук Анастасія Валеріївна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти за спеціальністю (053) Психологія
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Мозоль Наталія Іванівна
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОСВІДОМІСТЬ І МОРАЛЬНІСТЬ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Правосвідомістю є система знань, переконань і цінностей, яка формується в процесі соціалізації людини і визначає її поведінку в суспільстві, відображає